

Maak NEN-normen vrij toegankelijk

‘Eenieder wordt geacht de wet te kennen’, zo luidt het adagium.

Wetgeving behoort daarom gratis toegankelijk te zijn. Toch moet worden betaald bij het Nederlands Normalisatie Instituut in Delft om inzicht te krijgen in bepaalde NEN-normen die van overheidswege moeten worden nageleefd. Binnenkort dient hierover een proefproces. Hoog tijd dat de rechter zich uitlaat over deze kwestie, die het resultaat is van een tweeslachtige houding van de overheid. Een overheid die schijnbaar wel de lusten, maar niet de lasten van de betreffende normen wil dragen.

Het proefproces is een initiatief van het advies- en ingenieursbureau CBB in Arnhem, dat niet langer wil betalen voor bouwnormen die hij moet naleven. Dit is een principiële kwestie. Het gaat er namelijk om dat de wetgever bepaalde normen in regelgeving verplicht voorschrijft, terwijl om kennis te kunnen nemen van die verplichte normen aan een derde betaald moet worden.

In de huidige situatie geldt het beginsel dat de gebruiker betaalt, het zogenoemde profijtbeginsel. Dat strookt echter niet met artikel 11 van de Auteurswet, dat bepaalt dat op wetgeving geen auteursrecht rust. Wetgeving dient immers gratis toegankelijk te zijn als de overheid burgers wil houden aan het adagium ‘eenieder wordt geacht de wet te kennen’. Wetgeving moet daarom worden gefinancierd uit de algemene middelen. In ieder geval mag er geen met het auteursrecht vergelijkbare vergoeding voor worden gevraagd.

Vraag is dan: hoe komt het dat dit toch gebeurt?

De wetgever maakt steeds meer gebruik van zogeheten ‘normalisatienormen’ door ernaar te verwijzen in regelgeving. Het gaat daarbij om NEN-normen. Deze normen zijn ontstaan op basis van vrijwillige afspraken tussen belanghebbenden over de eisen waaraan producten, processen, en meet- en keuringsmethoden moeten voldoen.

Het Bouwbesluit is een belangrijk praktijkvoorbeeld, maar er zijn talloze andere regelingen waarin naar NEN-normen wordt verwezen — zie: Warenwet, milieuwetgeving, Varkenswet. NEN-normen zijn slechts tegen betaling van pittige tarieven verkrijgbaar bij het NEN, dat het auteursrecht op de normen voorbehoudt.

Door in regelgeving te verwijzen naar private normalisatienormen vindt een koppeling plaats tussen zelfregulering en wetgeving. Daarmee krijgt deze categorie normen de status van zogeheten ‘algemeen

De wetgever stelt bepaalde normen verplicht, zoals in het Bouwbesluit. Terwijl om kennis te kunnen nemen van die verplichte normen aan een derde betaald moet worden. Dat is raar. Een proefproces moet duidelijkheid brengen.

» *Mirjam Elferink*

ILLUSTRATIE: MEINBERT GOZEWIJN VAN SOEST

verbindende voorschriften’. Dit betekent dat NEN-normen, net als de wetgeving die naar deze normen verwijst, moeten worden bekendgemaakt volgens de (grond)wettelijke bekendmakingsvoorschriften. Dat gebeurt nu niet.

Naar aanleiding van kamervragen in 1999 erkende de minister van Justitie toen dat de private normen door verwijzing in wetgeving een publiekrechtelijk karakter krijgen. Maar algemeen verbindende voorschriften zijn het volgens hem niet. Dit terwijl hij wel vond dat de ‘verwezen’ NEN-normen een ‘feitelijk verplichtend karakter’ krijgen en moeten worden nageleefd.

Het komt erop neer dat de minister met deze vage kwalificaties het duidelijke systeem van de Grondwet miskent. Daarin wordt namelijk slechts over drie categorieën bindende voorschriften gesproken:

wetten, algemene maatregelen van bestuur en algemeen verbindende voorschriften. De minister lijkt aan te nemen dat NEN-normen een categorie van voorschriften vormt

Wetgeving financieren uit de algemene middelen

die ligt tussen voorschriften met de status van algemeen verbindend voorschrift en voorschriften met het karakter van een niet-bindende aanbeveling. Een dergelijke categorie voorschriften wordt echter noch in de Grondwet, noch in de

Bekendmakingswet genoemd.

Dus moet een keuze worden gemaakt:

- of de ‘verwezen’ NEN-normen worden als algemeen verbindende voorschriften geacht bindend te zijn voor burgers. Dan moeten ze dus ook op de voorgeschreven wijze worden gepubliceerd, zonder dat daarbij auteursrecht wordt uitgeoefend;
- of er wordt conform de opvattingen van de minister aangenomen dat geen sprake is van algemeen verbindende voorschriften, wat betekent dat NEN-normen niet volgens de bekendmakingsregels hoeven te worden gepubliceerd. In dat geval moet de minister tegelijkertijd zijn standpunt loslaten dat burgers op enigerlei wijze aan ‘verwezen’ NEN-normen zijn gebonden.

Naar verluidt komt het kabinet in september opnieuw met een

standpunt over de kwestie rondom de normalisatienormen. Ik ben benieuwd of er dan een oplossing komt voor deze onbevredigende situatie. Zo niet, dan is het wachten op de uitspraak van de rechter in het proefproces.

Hopelijk wordt daarmee helderheid verschaft over de juridische betekenis van verwijzing naar normalisatienormen. En komt daarmee een einde aan de tweeslachtige houding van de overheid, die schijnbaar wel de lusten, maar niet de lasten van de — via zelfregulering opgestelde — normalisatienormen wil dragen.

Mw mr dr M.H. Elferink is universitair docent privaatrecht aan de Vrije Universiteit Amsterdam en participeert aldaar in het onderzoeksprogramma ‘Publieke doelen en private belangen.’ Zij promoveerde in 1998 op het onderwerp ‘Verwijzingen in wetgeving. Over de publiekrechtelijke en auteursrechtelijke status van normalisatienormen’.

